

*Юдіна Ірина Валеріївна,
аспірантка Національного авіаційного
університету, адвокат,
Науковий керівник:
Троцюк Ніна Валеріївна,
доцентка кафедри цивільного права і процесу
Юридичного факультету Національного
авіаційного університету,
кандидатка юридичних наук, доцент*

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА ЯК САМОСТІЙНИЙ ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

На сьогоднішній день висновок експерта є найпоширенішим засобом доказування та як результат судової експертизи набуває все більш важливого значення, зокрема в адміністративному судочинстві. Цьому слугують декілька обставин: по-перше, судова експертиза постійно розвивається, удосконалюються методи дослідження та впроваджуються нові види експертиз, залучаються нові технології та засоби дослідження; по-друге, правова природа та мета висновку експерта – встановлення істини у справі або інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи.

Одним із особливих засобів доказування в адміністративному судочинстві України згідно зі ст. 101 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) є висновок експерта, який законодавець визначає як докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством [1].

Виходячи з положень наведених у КАС України будь-який висновок експерта викладається у письмовій формі та обов'язково повинен містити відомості: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, а також, за наявності, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав. Обов'язково у ньому має бути зазначено, що судовий експерт попереджений (обізнаний) про відповідальність за завідомо неправдивий висновок (ст. 384 Кримінального кодексу України), а у випадку призначення експертизи судом – також про відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків (ст. 385 Кримінального кодексу України).

Вважаємо, що КАС України регламентує зміст висновку експерта виключно в загальних рисах, а детальні вимоги до його змісту та структури зазначені у різноманітних відомчих нормативно-правових актах у сфері судово-експертної діяльності. Так, наприклад, науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України під час проведення судових експертиз керуються Інструкцією про призначення та проведення судових

експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (далі – Інструкція № 53/5), а експертна служба Міністерства внутрішніх справ відповідно Інструкцією з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затвердженою наказом МВС від 17.07.2017 № 591 (далі – Інструкція № 591).

Згідно з п. 4.12 розділу IV Інструкції № 53/5 та п. 5 розділу V Інструкції № 591 висновок експерта складається з трьох частин: вступної, дослідницької та заключної/висновків-відповідей на поставлені запитання [2, 3].

Аналіз зазначених нормативно-правових актів дає можливість констатувати, що до кожної частини висновку експерта встановлені чіткі вимоги та притаманні конкретні особливості.

Частиною 3 ст. 90 КАС України визначено, що суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності [1]. Тому належне оформлення висновку експерта має суттєве значення під час оцінки його судом. Всебічно вивчаються та аналізуються усі етапи експертного дослідження починаючи з надходження матеріалів до суб'єкта судово-експертної діяльності, а отже відкриття експертного провадження та до повного виконання судової експертизи, за результатами якої оформлюється висновок експерта. У зв'язку з цим, вважаємо, що структура та розширений зміст висновку експерта повинні бути чітко викладені, як мінімум у профільному законі. Тим паче, з 01 січня 2023 року відповідно до ст. 14 Закону України «Про судову експертизу» порушення вимог законодавства щодо оформлення висновку судового експерта є дисциплінарним проступком, за вчення якого судовий експерт може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності [4].

Якщо говорити про експерта як суб'єкта відповідальності, то слід зауважити, що згідно ч. 1 ст. 68 КАС України експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи [1]. Більш розширені вимоги до судових експертів, зокрема державних спеціалізованих установ викладені у ч. 2 ст. 10 Закону України «Про судову експертизу», відповідно до якої експертами можуть бути: фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності. Однією з головних вимог до особи експерта є включення його до державного Реєстру атестованих судових експертів, держателем якого є Міністерство юстиції України, що здійснює також його ведення [5, с. 267].

Частиною 3 ст. 10 Закону України «Про судову експертизу» встановлені вимоги для судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ тобто «приватних судових експертів». Слід зауважити, що вони є аналогічні, як й для державних, однак дані особи проходять відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах

Міністерства юстиції України та атестацію.

Проводячи аналіз та оцінку висновку експерта як самостійного засобу доказування потрібно звертати увагу насамперед на компетентність експерта, який проводив дослідження і оформлював висновок, чи не вийшов він за межі своїх повноважень, а також сучасний рівень застосовуваних методів та методик, наявність їх у реєстрі, повному відповідей на поставлені питання, об'єктивність, логічну та наукову обґрунтованість. Адже вихід експерта за межі своїх повноважень є найпоширенішою помилкою, яка полягає самостійному збиранні матеріалів, що підлягають дослідженню чи самостійному виборі вихідних даних для проведення експертизи або вирішення питань, що виходять за межі його кваліфікації за відповідною експертною спеціальністю, у тому числі питань права.

З вищевикладеного можемо зробити висновок, що висновок експерта може бути визнаний допустимим засобом доказування за умови кваліфікованого судового експерта, дотримання процесуального порядку призначення та проведення судової експертизи та відповідно належного оформлення результатів дослідження. Висновок експерта – беззаперечно є самостійним засобом доказування, який оформлюється експертом за результатами проведеної судової експертизи із застосуванням спеціальних знань після відкриття судом провадження в адміністративній справі. Однак, одночасно висновок експерта є процесуально складним засобом доказування і непередбачуваним для учасників справи.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 38. Ст. 320.
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Мін'юста України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 17.07.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>.
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 16. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
5. Юдіна І. В. Правовий статус експерта в адміністративному судочинстві України. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір* : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 лют. 2023 р.). Київ, 2023. С. 266–268.

